

KLEINSCHMIDTS BREVE - INDHOLDSOVERSIGT

Normalside = 3000 enh.

<u>Lichtenau 26/7 1841</u>	10.418	3 ns
s.1. Rejsen Europa-Lichtenau Planerne om at udvide boligen med 1.sal.		
s.2. Skolen og grønlændernes intelligens Om hjertets tilstand		
<u>Lichtenau 10/8 1842</u>	11.231	3 ns
s.1. Praktisk arbejde og egne kræfter Skolen - ændring af undervisningen Sprogindlæring, grammatikudkast og		
s.2. ordbog Forholdet til kolleger - og frelseren.		
<u>Lichtenau 15/9 1843</u>	15.461	4 ns
s.1. Ændring af skolearbejdet. Om Kleinschmidts indsats i forb.m. missionærs og købmands		
s.2. selvmord i Jhb og belønning derfor, Sprogindlæring og latinsk grammatik Kruth fortæller om labradordialekt Manglende erkendelse.		
<u>Lichtenau 14/9 1844</u>	7.166	2
s.1. Nervøs ved brevmodtagelse Begyndt at tage ordet ved andagterne - kortfattet Små fremskridt med sprog og grammatik Ikke deltaget i sygdomsbekæmpelse som alene Müller varetager.		
s.2. Trods skænderi skrider byggeriet fremad.		
<u>Lichtenau 3/8 1845</u>	30.562	10 ns
s.1. Befaling om at rejse til Nyherrnhut Uenigheden ml. Müller og Kleinschmidt og de andre		
s.3. Manglende langmodighed Rejsen til Nyherrnhut udsat til foråret Uenig i visse dele i fællesskrivelsen (af Müller)		
<u>Lichtenau 5/7 1846</u>	5.509	1 ns
s.1. Problemer med at komme afsted - til Lichtenfels, men rejser imorgen. Holder nu også prædikener fordi det ønskes - uden sproglige problemer, men nok åndelig armod. Grammatik-manuskript sendt broderen til kommentering.		
<u>Lichtenfels 14/8 1846</u>	18.016	5 ns
s.1. Afrejsen fra Lichtenau.		

Ikke byggeriet, men Müllers Jesuitterknebe og løgne årsag  
s.2. til stridighederne i Lichtenau.

Nyt NT - ved Müller - unødvendigt og uheldigt nu.

Sygdom blandt missionærerne i Lichtenfels.

s.3. Søndagsprædikener forgangne vinter, sprogligt gode, men  
åndeligt tynde.

Det er gået godt i det ydre, elendigt i det indre.

Guds kald (Jer. 1,7)

Har sendt grammatikudkast til sin bror - resten næste år.

Næppe lønnende i Grønland at udvinde jod af tang.

Hilsen til sygdomsramte Frühauf.

Lichtenfels 25/6 1847 7.746 2½ ns

s.1. Sin egen værdiløshed har hudsygdom hjulpet ham til at  
indse i en meget harmonisk atmosfære.

Pga sygdom er grammatik endnu ikke færdig. Hidtil ingen  
konsekvent retskrivning

Brevveksler på grønlandsk med to missionærer.

Børnenes frygt for europæere

s.2. Har sendt tegninger af Fthal og Lnau sidste år, iår  
følger Lfels.

Lichtenfels 21/7 1847 6.645 2 ns

s.1. Ansøgning om tilladelse til at få kajak.

Skal med båd efter Hasting.

Breve sydfra om dårligt erhverv efter rigelig vinter.

Også i Lfels dårligt fiskeri, undskyldning for senere  
tiggeri.

Lichtenfels 2/6 1848 16.349 5 ns

s.1. Europanyheder om revolutioner og kongens død.

Opfordringen om at tage med Parker til Baffin - dog næppe  
iår. Ligner måske for lidt en missionær.

Har holdt skole for drengene hele sommeren - bedste  
missionsredskab. Også nogle unge mænd mødt op (sydpå  
meget almindeligere).

s.2. Meget våd og lang tur til Fhåb sidste år.

Takker for tilladelse til at ro kajak.

Problemer med at popularisere grammatik - endnu ufærdig.

Korrespondance delvis på grønlandsk med brødre, men ikke  
Müller!

Flytningen til Nyherrnhut endnu ikke fastlagt. Var  
hellere blevet.

Meget knap vinter her og sydpå, men her mere vant til at  
sulte.

Andre nyheder om sydlige menigheder - for sikkerheds  
skyld

s.3. - uroen i Europa kunne medføre manglende kontakt.

Meddelelse om at Parker er på vej fra Holsteinsborg.

Neuherrnhut 15/9 1848 6.087 1½ ns

s.1. Netop ankommet.

Ikke afsted selvom Parker muligvis var nær Lfels pga uvejrh.

Holder sig parat til næste år.

Om tilstanden på missionsstationerne.

Neuherrnhut 1/7 1849 14.489 4½ ns

- s.1. Hvem skal med Parker hvis han kommer - Herbrich el. Kl.  
"Hjælpereskolen" - direktionens brev herom gået tabt, rundsendt forslag medfølger, Skolen må af pædagogiske grunde ikke være for lille og oprettes sydpå, ikke i Neuherrnhut pga forfald, godthåbseminariums nærhed og folks mere uvenlige nationalkarakter og større løgnagtighed.  
Kl. glad over at være udset til arbejdet, men nok først næste år, selvom han bliver.  
Kl. glad for at have overtaget alt skolearbejde, men ellers: klage nytter ikke, og rose kan jeg ikke.  
Nyt sydfra - bla strid med dansk missionær og portobetaling
- s.3. - men her fint forh.t. danske embedsmænd, især missionærerne.

Neuherrnhut 27/2 1849 16.756 5 ns

- s.1. 1. 24 hjælpere bør uddannes  
2. 4 års uddannelse på fælles seminarium
- s.2. 3. I Lichtenau (evt. Friedrichsthal)  
4. Ny bygning med skolestue og værelse til læreren.  
5. 18 ugtl timer i 2-årigt (senere 3-årigt) kursus, der repeteres. 4 elever hvert andet år optages som 14-årige.
- s.3. 6. Optages skal børn af flittige og husholderiske forældre,  
7. ikke med enlig mor.
- s.4. 8. Støtte til 8 elever (og enker) og løn til 24 skoleholdere: 360 rd årligt.
- s.5. 9. Eleverne er medlemmer af menigheden på seminariestedet.  
10. Eleverne kan nøjes med 6 ugers sommerferie i maj-juni, med nødindkvartering mens plejefamilje er på fangstrejse  
11. Læreren skal som fuldtids underviser og opdrager være fri for andet arbejde .
- s.6. 12. Regler for undtagelsesvis bortvisning.  
13. Nye missionærer begynder som hjælpelærer ved seminariet  
14. Missionærbørn skulle efter kort Europaophold optages i seminariet som elever og hjælpelærere.  
15. Eleverne bør have praktik i børneskolen.  
16. Læreren fremsender årligt sin egen beretning til UAC

Neuherrnhut 20/8 1849 6.557 1½ ns

- s.1. Modtaget manglende breve.

Sydfra kun eet svar - overraskende fyldt med indvendinger.

Derfor må Nhut nok vælges, men svært at finde ordentlige plejefamilier.

s.2. Næppe start før 1851 - bl.a. pga byggeri og forberedelse af forældre og kommende elever.

Intet nyt fra Parker.

Børneskole hele sommeren bortset fra ammassæt- og brevskrivningstid.

Grammatik er færdig, men nåede ikke afskrivning. Sendes næste år.

Ønskeseddel til seminariet: 5.151 1½ ns

Lille orgel og forsk billeder (gode!), særlig god globus, Geværer og kasser.

Bord og trebenede stole, sekretær, skab m.m.

2 små kulovne.

Liturgibog til børn - uden tyske tekster.

Lichtenfels 1/8 1850 12.082 3,2 ns

s.1. I Lfels for at drøfte hjælperskole og skaffe elever.

Kun én elev, enkes ældste søn - trods øvrige families protester. Håber på 2-3 fra Nhut.

Håber missionen bekoster elevernes tøj og fangststudstyr

Takker for tilsendte ubestilte bøger og billeder.

s.2. Sidstnævnte havde man - uegnede pga unaturlighed, der helt forvirrer grldr. Har globus, men ønsker en bedre.

Første års undervisning går næppe meget ud over normal skoleundervisning.

Hovedformål: at lade hjertets trang og de dagligsags begivenheder belyse af Guds ord - i bøn om at han ikke bliver til forargelse, men selv begaves med troens lys.

Regner med fortsat at beholde al skoleundervisning og

s.3. slippe for prædiken og skriftesamtaler.

Har foretaget 3 besøgsrejser i kajak til kangeq og en ind i fjorden under ammassætfangsten.

En dygtig kateket kan udrette meget mere end missionærerne, der bør foretage mange flere besøgsrejser.

Kl. afviser at have et urenlighedsprincip.

Beklager at Baffinmissionen ikke blev til noget.

Grammatiken nu sendt til broderen.

Diarieudskrift maj 1851 1,2 ns

Diarieudskrift juni 1851 (beg. og slutn mangler) 4½ s

Neuherrnhut 15/8 1851 24.947 7½ ns

s.1. Glad for bekendt korrespondent (Reichel).

Hjælperkolens start 21/10 1850 m. 4 elever og 2 unge gæstelever. Beskrivelse af elevernes væsen.

Årets resultat er kun som første pløjning af heden pga manglende læsefærdighed, lang hungerperiode og den sædv.

- s.2. åndelige ligegyldighed, som hungeren gør eneherkende.  
Fag- og timefordeling (læsning, regning, geografi og sang m. orgelspil.  
Udgifter ialt 36 rdl for de 6 elever (heraf Chr.Renatus 20) og bortset fra Ludvig har alle haft det ringere end ellers.  
Kl. nu både enelærer og forstander - forbedring.
- s.3. Ønske om større kosttilskud så elevtilværelsen i Nhut materielt bliver mindst så god som hjemme. Vanskeligt som "plejefar" at se Chr.Ren. sulte. Ønske om at frigøres fra den fælles missionærhusholdning med 100 rdl. pr. Crt. og i stedet få fælles økonomi med op til 6 elever (60 rdl. pr.
- s.4. Crt), idet han selv kunne klare sig for mindre end de andre missionærer.  
Har været på fjordtur og en enkelt gang i Kangeq - snart igen. Sommertravlhed. Vil helst vente med at prædike til seminariet er godt igang. Al fritid går med forberedelse, skolen for de ældste børn lægger kun beslag på en time og umuligt at afgive børneskolen.
- s.5. Trykning af liturgibogsuddrag - uden tyske overskrifter. Fristende at forbedre retskrivningen, men umuligt for så skulle også alle sproglige rettes - og da ubrugelig.  
Derimod medfølger manuskript til ny ABC med ny retskrivning så eleverne ikke siden af de forsk. retskrivninger forføres til europ. udtalefejl. Så gerne tavler med alfabet og stavelser - til afløsning af de europæiske.  
Kender regnemaskinerne - men er de bedre end den personlige (fingrene)?

Neuherrnhut 21/6 1852

32.142

9½ ns

- s.1. Afslår opfordringen om at blive missionær i Mongoliet,  
s.2. fordi: hans sprogtalent overvurderes, bundet til det grønlandske folk, hjælperskolen. Han håber at kunne forblive ugift.  
Havde næsten ventet afslaget på fælleshusholdning med skolen og vil så klare sig med 12½ rdl. pr. crt. pr. elev.
- s.3. Haft udgifter til ombygning af sit værelse.  
Hvorfor ændrer man breve der bringes i Missionsbladet?  
Årsagerne til at selv de bedste skoleelever læser dårligt.
- s.4. Seminarieeleverne har i år ikke sultet, men gjort fremskridt  
Timeplanen var kun formen, ikke indholdet. "Læsning" dækker faktisk over: "bibeltekster med forklaring". Eleverne kan i regelen ikke følge Herbrichs bibeltimer fordi de ligger om form. når eleverne er på fangst.

Verdenshistorie på skemaet er naturligvis historie i bibelsk lys - og utrolig vigtig for kommende grønlandske undervisere og forkyndere.

Prædikevirksomhed og praktisk arbejde.

Menighedens trøstesløse tilstand.

- s.5. Stotionernes bemanning: alt for mange missionærer og tilstanden bestemt ikke bedre end hos danskerne med meget få missionærer.

KGHs kosttilskud gives ugerne og skaber misundelse.

Manglen på øvrighed er meget følelig og kirketugten er kun "europæisk skik". De forsk. missionærer udgør ingen øvrighed (bortset måske fra Lfels), for grldr har luret dem.

- s.6. Br. Uellner ville nok være bedst egnet til - om nødvendigt - at overtage hjælperskolen.

Nyudsendte missionærer må ikke være for gamle - næppe nogen over 30 har lært det blot nogenlunde.

Bange for allerede at have sagt for meget.

Takker for bogstaverbøgerne - kommer tavlerne også? Har modtaget sin grammatik.

Diarie 20/5 1853

2 ns

Neuherrnhut 15.8.1853 (incl. Østerbygd)

5½ ns

Neuherrnhut 2/7 1854.

2 ns

- s.1. Takker for omsorg og forsikrer ønsket om at Kristi ånd må gennemtrænge især hans egen liv og handlen.

4-5 mdrs sommerferie uomgængelig for erhvervsdygtigheden. Resterende tid også nok til kundskabstilegnelsen og ingen ferie i helligåndens skole.

Vinteren svær - Fthal sværmeri, i nord hunger - og hjælperskolebudgettet overskredet.

Men nogle af eleverne begyndt med kraft at vende sig mod sædvaner og fristelser.

De tre halvelever stadig lidt med.

Samarbejdet m. Janssen og de gensidige besøg vil blive til

- s.2. nytte (trods kollegers modsatte opfattelse). Hvad betyder ens underskrift på diarien?

Besøgsrejse i syden vil ikke skade hjælperskolearbejdet da eleverne er væk hele sommeren, men måske kan det klares skriftligt.

Neuherrnhut 8/7 1855.

29.874

7½ ns

- s.1. Har ikke berettet udførligt om negative erfaringer med hjælperskolen da de ikke var almene, men personlige.

Er undervisningen for verdsligt orienteret? Janssen

- s.2. anvender faktisk flere timer derpå, trods hans anklage. Men anklagen hørt før, såvel som at han er mere

- intellektuel end vækkende orienteret. Men regner helligånden for bedre læremester.
- Spørgsmålet om Kl. personligt skader eleverne ved 1. at
- s.3. distancere sig fra kollegerne (men nødvendigt for at undgå sammenstød), 2. at undlade at deltage i aftenforsamlingerne
- s.4. (rigtigt, men pga træthed efter undervisning, ikke pga besøg ved kolonien), 3. undlade at deltage i konferencen (men netop for at undgå sammenstød - skal dog ikke ske
- s.5. igen). Og en vis gensidig tilnærmelse forsøges. Forskellighed gavner iøvrigt samarbejde.
- s.6. Hjælpereskolebudgettet desværre stærkt overskredet, især fordi Kl's handelsvirksomhed aftager og fordi der ikke er blevet ført regnskab. Fremover får hver elev sin konto - såvel som Kl selv (missionens tobakstilskud på 4 Pr.Crt. utilstrækkelige) Nøje budget over de 120 rdl vedlægges.
- s.7. Glad at diarieunderskrift kun betyder "set". Sydtur undværlig da Gerike kender det nye skriftsprog. Misforståelse vedr. ferielængde. 3 elever til sommer udlærte efter 6 år, men vil næppe få ansættelse udover måske i skolen. Dværgen Ludvig bør fortsætte som elev/hjælpe lærer hvis
- s.8. familien skal overleve. Om grønlandernes forfald og midlerne derimod vil Kl. som optimist og modstander af at gøre kaffen til eneårsag udtale sig. I Lnau (især) og Fthal går forfaldet stærkt, i Nhut og Lfels mindre. Krisen vil kunne resultere i en svækkelse som må diagnosticeres og bekæmpes ved at styrke det indre liv.
- s.9. Kaffen kan have været krisens katalysator, men hovedårsag er udlånsvirksomheden, grldr's viden om at KGH skal hjælpe. Særlig galt i brødremenighederne hvor man også kan gå til forstanderen hvorved al kontrol umuliggøres. Direktionen forstår problemet, men er truet af monopolmodstanderne. Rundspørge er faldet forskelligt ud, men alle peger på afskaffelse af udlånsvirksomheden, hvilket nok desværre vil
- s.10. betyde højere indhandlingspriser. For at komme videre i vores menighed har Kl. tilbudt sig som fattigforstander så al låne- og almissevirksomhed sker gennem ham. Fordele: 1. Den frie grønlander vil gøre alt for at undgå denne kontrol, 2. mulighed for at formane hvad købmanden af sproglige grunde ikke har. Selvom grunden til ethvert forfald i sidste instans er manglende trosliv vil de ydre foranstaltninger ikke kunne standse, men nok begrænse forfaldet ved at gøre forskellen ml. de flittige og dovne, ærlige og uærlige tydeligere. Henvendelse fra brødremiss. til direktionen vil næppe hjælpe.
- s.11. Man må regne med evangeliets kraft.

Kaffen er relativt ny og forbruget er størst hos de dygtigste - og de samme jeremiader løs for 100 år siden over de grldr der boede hos europæerne - et fingerpeg om at den tidligere modstand mod grldr's spredte beboelse er vigtig årsag til miseren.

s.14. Ikke sandsynligt at den grl mission nogensinde vil kunne klare sig selv, selv med grl ledere. Men den danske mission betales af handelen (16-18000 rdl).

Stærkt på tale at ophæve monopolet (sket for Færøerne) og det kunne måske give vor mission samme selvstændighed som den danske.

Neuherrnhut 15/8 1855 20.250 7½ ns

s.1. Smerteligt berørt af UAC-brev.

Hjælperkoleberetning i diarium 20/5.

Optaget 3 nye elever og ladet en af de ældre blive "halvelev".

Takker for fast budgetramme på 100 rdl (+bøsser).

Accepterer eksamen, selvom den fremmer indre usandhed, men

s.2. kan være en fordel for seminariesamarbejdet.

Nisforståelser af SKs breve.

Grønlandsk ordbog efter ny retskrivning nødvendig og påbegyndt. Vil også lave grønsl. læse- og øvelsesbog,

s.3. og som 2. del en håndbog til hjælperkolen.

Ønskeligt at genopfriske de sydgrønlandske dialekter. De nordgrl. (til Hbg) findes iGhb.

Til påtalen af Kl's manglende erkendelse af egen svaghed: mennesker er forskellige.

Kl. nok mere pessimistisk end de andre måske fordi han tager det nøjere med småting.

Glæder sig over at Warmow synes at komme til Northumberland.

Tillæg: Østkystbeboerne er næppe som almindeligt antaget nordboer

Nordbobygderne lå alle på vestkysten og eskimoerne synes at have været der allerede før nordboerne, som de iøvrigt længe boede fredeligt sammen med.

560217 - Ueber<sup>i</sup> die sogenannte gemeinzucht 12.2901 3,2 ns

s.1. Selvom alle kender Kls mening om kirketugt har udelukkelsen af en af dreng fra altergangen udelukkende pga andres beskyldninger og trussel om fællesforhør fået Kl til at prøve at bringe sagen mere indtrængende til orde - ikke om alt eller om at drengen er hjælperkoleelev og angrebet dermed gælder skolen og Kl. selv - her kun det helt almene at angivelse i reglen gør den angivne til anklaget.

s.2. 1.

Neuherrnhut 18/6 1856 10.919 2,8 ns



- s.1. Intet brev modtaget pga formentlig forlis.  
 Vover hverken klage eller jubel, men et frugtbart år.  
 4 elever udtrådt, men pga ungdom bliver de næppe ansat og de tre vil sikkert fortsat komme i skolen. Til de to tilbageværende vil yderligere to nye fra Nhut føjes.  
 Fra Zeist har hjælperskolen tidligere fået orgel, nu en bogtrykkerpresse, så det grønlandske videbegær fremover i st.f. de eventyrligste opdigtelser kan få noget virkeligt.  
 Derudover også en fuldstændig bibeloversættelse som er påbegyndt sammen med de danske missionærer.
- s.2. I vinterens løb udarbejdet et udkast til en kommunalordning hvor der i hvert distrikt vælges et forstanderskab der især skal tage sig af fattigvæsenet og sørge for ejendommens ukrænkelighed, måske også skolevæsenet på bopladserne. Udkastet stammer fra Rink, men foranledningen var Kl's fattigforstanderskab. Rundsendt efter gentagen overvejelse - og mest positive reaktioner. Rink skal nu til Dmk.  
 Medunderskriften på diarier og konferenzprotokoller fyldt af en uudholdelig ånd er et stort problem, men også umuligt at kræve alle løgne rettet.
- s.3. Hvorfor ikke nøjes med at lade skribenten selv underskrive når det er umuligt at være enige om disse udførlige beretninger?  
 Er de ofte stærkt vildledende udførlige personberetninger dog nødvendige?  
 Skal man dog føre konferenzprotokollernes lange synderegistre (dvs over hvad miss. er utilfredse med) hvorover man glemmer sit eget synderegister.  
 Håber ikke hans bemærkninger tages ham ilde op, - problemet piner ham meget.  
 I bøn om at løgneren der måske fra begyndelsen har drevet sit spil iblandt dem ikke vil få overhånd.

10/5 1857

8.269

2 ns

- s.1. Da modviljen mod Kl. hovedårsag til manglende mulighed for forståelse anmoder Kl. om at man helt ser bort fra det personlige og alene ser på sagen  
 Problemet: skal man fælde dom selvom beskyldningerne ikke kan bevises eller holde sig til anklagedes udsagn?  
 En anklage må enten indrømmes
- s.2. eller bevidnes af 2 vidner (5 Mos. 19,15) hvilket ikke er det samme som to el. flere forsk. anklager, og man må overhovedet se til at kirketugt ikke bliver til kirke~~dom~~.  
 Overfor bekymringen for at skyldige da konsekvent vil benægte fremhæves at det er 1. nyttigt at rode mindre i den slags historier, 2. tvivlsomt om mere skjules end nu, 3. nuv. praksis fremmer bagvaskelsestrangen og hævnsygen - hvortil kommer at den dømmende i rettens navn risikerer

at begå uret. Overhovedet er det urimeligt at tale om farer hvor Guds ord er så klar en vejviser.

Altså: skal vi afsige en dom på ubeviste beskyldninger? Overvej den som om jeg (Kl) ikke eksisterede.

Vedlagt: Erklæring fra Kl. om at han ingen andel har i udelukkelsen af Abraham skærtorsdag.

Neuherrnhut 24/7 1857

42.731

12 ns

s.1. Tak for brev med svar på breve 1855 og 56

Enig i hjælperskolefag og i at kærlighed - NB Kristi - skal præge forh.t. kollegerne.

Økonomi. Umuligt at klare sig for de 12 pd tobaks værdi (nu 6rbd1) som siden 1770 har været fastsat til pers. udg, hvis man ikke har andre indtægter. Det har Kl. ikke mere. Men måske kollegerne eller de bestiller pers. effekter til missionen. Kl. har anvendt seminariekontoen. Umuligt for brødrene at enes om fælles udspil.

s.2. Vil forsøge om UACs ønske om sommerundervisning af hjælperskoleelever kan gennemføres.

Vil forsøge at udarbejde en grønlandsk læsebog.

Er fortsat kun ved beg. til ordbogenb.

På trykkeriet er en beg. gjort med en geografi, derpå verdenshist. Forslaget om et tidsskrift kunne måske også realiseres.

Er ked af frygten for at han kunne trykke for kollegerne anstødelige ting.

redegørelse for hidtidig bibeloversættelse og Kls revision, som han ikke kan forestille sig kollegerne har noget imod.

Rinks plan om kommunalordning, der skal lægge grunden til en retstilstand, sættes nu i værk.

s.3. Følte sig forpligtet til medunderskrift da udkastet for størstedelen stammede fra ham.

Beklager at udtryk om "løgneren" kunne forstås som anklage mod missionærerne, men medgiver at de sidste breve var skrevet under depression.

På opfordring vedr. grldr's ydre og indre tilstand og midlerne til at afhjælpe elendigheden samt dennes dybere årsag.

s.4. Hovedårsag er en konstant mistro, som griber alle (bortset fra ganske enkelte) til dels også Kl. selv, også nyankomne - ikke overfor sig selv eller menighedstraditionen, men - overfor andre: kolleger, handelen, den danske mission, grønlænderne. Som middel derimod vil fællesbøn næppe kunne etableres, men nok den enkeltes bøn.

I højere grad at stille de udelukkede i gabestokken vil

s.5. være uheldigt da folk udelukkes på den bare beskyldning, måske af hævnssyge (desværre er bl. grldr. den almindeligste måde at imødegå en anklage ikke at besvare den, men at finde noget at hævne sig med). Det er da

altid utugt hvortil der jo i regelen ikke er vidner, og fordi kirketugten ikke kender anden synd, fx uredelighed. Så det kan ske at moralske støtter er udelukkede, mens moralsk råddenskab trives indenfor.

- s.6. Udelukkelse opr. tænkt som en undtagelse - men rammer her størstedelen hvormed dens karakter ganske ændres. Overhovedet svært at se kirketugtens opdragende virkning. Hvorfor prioritere straffen så højt - og ikke det at styrke det positive som dog findes. 3 elever skulle forlade skolen men 4 forlod den, fordi en blev bortvist g. kenferenzdom - og det er iøvrigt baggrunden for hvad Kl. skriver i denne sammenhæng.
- s.7. Siden sin ankomst til Grld stadig klarere at meget skulle gribes anderledes an i menigheden. "Pløj påny og så ikke blandt tornene" er blevet Kls - og skolens valgsprog, hvad netop den bortviste søgte at tilegne sig. Derfor blev han bortvist. Når ingen elever kommer sydfra skyldes det dels rejseforholdene, dels manges modvilje mod skolen og alt hvad der er anderledes end fastlagt med reglerne 1770.
- s.8. Så modvilje mod skolen i alm. og dens formentlige vægtlæggen på "ydre viden" og Kl's egen opposition mod sædvanedyrkelsen spiller nok ind. Men med den alm. modvilje i menigheden mod alle angreb på den stedlige jammer, svært at vide om man skal begræde de manglende elever. Det er dem svært at udholde. Hjælper skolen er som en have uden gærde der altså måtte etableres så bagtaleleslysten ikke skadede dem.
- s.9. Men den administrativt bedst virkende forholdsregel mod menighedens forfald ville være helt at opgive den måde kirketugten udøves på, især ikke 1. formente nogen ikke åbenlys synder altergangsadgang eller 2. hørte på beskyldninger, ihvertfald ikke straffede uden bevis. Det må erindres 1. at der ikke længere er tale om hedningemenigheder, 2. at vi gør kirketugt til kirke~~dom~~, 3. kirketugten er blevet til en død form, uden grund og indhold i menighedens virkelige liv. Hovedkilde til mange onder er missionærernes store antal.
- s.10. Alle må spørge: Hvorfor er vi så mange? Missionsarbejdet ikke større end at en enkelt ikke bedre alene kunne klare det - og det praktiske arbejde øges jo blot jo flere man er. Skulle man hjælpe hinanden med gode råd, sker det ikke fordi hver enkelt selv bedst ved hvad han vil gøre og år ud fra at de andre har det ligeså. Det kan vel heller ikke være for at kontrollere hianden. Kollegialt samarbejde giver kun mening hvis en enkelt ikke kan klare opgaverne alene og hvis han har et bestemt område der er hans. Ingen af betingelserne er opfyldt. Den enkelte kan kun tilfredsstille sit naturlige behov

for et selvstændigt virke ved at røve det fra kollegaen. Undertrykkes behovet skabes misundelse og mistro.

- s.11. Tilstrækkeligt kollegialt samarbejde kunne etableres mellem de nordlige og sydlige menigheder, hvor det ville være sikkerhed nok om der var to missionærer på én af pladserne.

Så ville den gensidige mistrø sultedø, den falske tryghed (ved at lade en anden have ansvaret) forsvinde og man ville lettere opdage behovet for gode grønlandske medarbejdere (såvist ingen - heller ikke Kl. - ganske kan sætte sig ind i grl tænke måde), der ofte ville kunne yde lige så meget som selv dygtige europ. medarbejdere.

- s.12. Overopsynet derimod vil grldr. endnu en rum tid behøve europ. autoritet til at bestride - hvad imidlertid nedbrydes når missionærerne er flere.

Det har den danske mission forstået og formentlig derfor kunnet knytte dygtigere nationahjælpere til sig end vi.

Færre missionærer ville være af uvurderlig betydning for menighedernes trivsel.

Hermed opponeres ikke mod al tradition, men mod at gøre alt traditionelt værdifuldt, og dermed rettes ingen beskyldninger mod nogen - men Kl. må bruge sin indsigt som sin talent.

Iøvrigt er det typisk for djævelen på den måde g. synden at ødelægge menneskets dømmekraft.

Måtte den gode hyrde vise os vejen.

Neuherrnhut 12/8 1858

10.241

2,2 ns

- s.1. Kl. genstand for en dyb og ufortjent krænkelse.

Pga svær mistanke har man anset ham for uduelig til videre missionstjeneste, men vil dog mundtligt tale med ham inden endelig beslutning.

Kl. har dog aldrig haft frimodighed til at udtrykke sig under mistro og må derfor vælge at blive, da han ikke kan klare ventetiden indtil den uundgåelige afgørelse

- s.2. så lidt som uvisheden om hvordan han da skulle kunne komme tilbage til det Grønland med hvis indbyggere han føler sig så sammenvokset at kun døden kan skille ham derfra.

Samme år som jesuitterne ønsker adgang, skulle han rejse? Således har han svaret Ulbricht der mente at han måske kunne forsvare sig skriftligt - og det vil Kl. gerne gøre, men fra Grønland og kun hvis han kan regne med total gensidig tillid. Uden vil en hvilken som helst erklæring være nyttesløs.

Hilsen fra en miskendt men til samme tro, håb og kærl. bunden broder.

PS. Flere danske missionærer har søgt at skaffe sig Kls grammatik men de kbhvske boghandlere kan ikke skaffe den. Kl. så meget gerne problemet løst. Den danske mission har

altid beredvilligt hjulpet brødremiss. med hjælpemidler  
fx Fabricius' gramm. og ordbog.  
Om han nu ikke igen har udtrykt sig utilbørligt.

Neuherrnhut 4/7 1859

4.484

1 ns

Kl. søger efter sin afskedigelse arbejde i den danske mission uden først at udrejse da dette i bedste fald kun ville medføre spild af et år.

I stor øjeblikkelig økonomisk forlegenhed anmoder han om at missionskassen trods afslag alligevel vil udbetale i hvert fald en del af den lovede pension så meget mere som Kl. lover fortsat først og fremmest at arbejde for begge missioner (bibeloversættelsen er blevet hans livskald).

Håber at trykpressen må overlades ham på livstid.

Beklager de opståede misforståelser, men håber at det må blive til velsignelse.

Godthaab 30/8 1860

6.229

1,3 ns

s.1. Takker for bevilget 100 rd som er brugt til at betale Jørgensen hos hvem han har levet på kredit.

Fremover skulle han som ansat ved seminariet ikke få næringsssorger.

Håber at lånet af trykkerpressen må gælde til bibelovers. er færdig. Kunne man være interesseret i at sælge den til seminariet?

Endnu ingen endelig afg. af hans ansættelse da man - rimeligt nok - først gerne ville vide nærmere om hans forhold.

s.2. Glad over at han ved siden af i al almindelighed at tjene den grl. nation også kan være til nytte for spevielt brødremissionen uden at komme i vejen for dem der ikke ønsker hans venskab eller råd.

Takker for farveblyanter og sange. -

Vinteren har bragt bibeloversættelsen langt, sommeren har nærmest været tvungen - og trættende - ferie, og den kommende vinter vil helt gå med udarb. af bestilt ordbog.

Godthaab 4/9 1861

6.914

1½ ns

s.1. Desværre ringe tid til svar på "mir sehr lieben brief".

Glad for at være ansat.

Har det godt (lam fod generer ikke mere).

Byggede sidste efterår lille grl hus

s.2. Hidtil oversat: NT af Poul Egede, rev. af Fabricius, uændret trykt 1827 - anvendes på danske misspladser. 1822 Kl's fars oversættelse - udfra Fabr., Brodersen og tysk overs. - på tyske misspl. -GT: 1.Mos., salmerne, Jesajas og ordspr. - alle dårligt oversat af Wolf, Daniel, små prof. 2. og 5. Mos. Job, Esra, Nehemias, Esther, Ruth, Josva, dommer, 1-2 Sam, 1-2. kong. alle af Kragh, salmerne af Müller. Kraghs er de bedste og findes i begge missioner, men i få eks.

- s.3. Kl's arbejde er nyoversættelse af uoversatte og af Wolf (og Müller) oversatte, revision af Kraghs og evg., og delvis omarbejdning af brevene.  
Der oversættes fra grundsprogene med hjælp fra tysk (Meyers), tre danske og en engelsk - og ellers efter bedste skøn.  
NT oversættes lettere til europæiske sprog end GT, med grønlandsk omvendt.  
Selvom ordbog er Kls hovedarbejde er bibelovers. ikke istå.  
Br-miss. vil utvivlsomt kunne erhverve sig ordbogen.  
Tilfreds med forventning om at kunne beholde trykpressen.  
HFJ lader hilse.

Godthaab 27/8 1862

9.411

2,2 ns

- s.1. Har det selv godt, men ellers værste hjem søgelse i Nhut og Lfels i hele missionens tid med sygdom og død. Årsag er en sydfra kommende snue-epidemi der giver sidestik og lungebet.  
Vore grldr har ikke brug for kolonisthuse hvis de hele sommeren lever i telt, så er vinterhuset med fladt,  
s.2. teltskinddækket tag fuldt tilstrækkeligt indv. m. vægge og gulv bræddebeklædt og glasvinduer, optager bedre fugten - og koster kun 1/3.  
Fleste velh. grldr. har et sådant hus dog kun få af vore. Enkelte virkl. grldr. har hus m. spidstag, fx Christian Heinrich, men stammer fra en tid hvor KGH opførte dem for 1/4 af omkostn.  
Men grldsk forråd opbevares bedre ved jorden end på loft. Træbåde er tungere og mindre handy end konebåden. Tidl. kunne man købe de fleste skind hos KGH til halv pris.  
Nu koster den årlige skindbeklædning let 20 rd hvis man ikke vil benytte sig af grldrs pengeforlegenhed, hvorfor en træbåd er mere økonomisk.  
I Ghb større (kragejolle) i Nhut mindre (hvalbåd)  
s.3. begge gode, men skal sidstnævnte anvendes til flytning må yderligere en konebåd lejes, hvilket næsten er umuligt i de nordlige menigh.  
Kraghs oversættelser skulle kunne fås g. missionssekretæren  
Ordbogssituationen dramatisk ændret ved at minist. har besluttet at udgive Kraghs. Kl. arbejder dog selv videre.  
Hårdt år for Jørgensen hvis kone var dødssyg.

Godthaab 20/7 1864

7.107

2 ns

- s.1. Takker for brev og traktat som han evt. med andet vil søge at benytte til gavn for ungdommen  
Iøvrigt har man længe regelmæssigt hvert år via Barth i Calw fået tilsendt traktater (mest oversat af Müller). Også fra London til Labrador.  
Bibeloversættelsen skrider langsom fremad.

- s.2. Ordbogen tager Jørgensen med til Dmk sikkert 1866 og sørger så for korrektur.  
Grld. børn undervises ikke i dansk, bl.a. fordi deres lærere er grldr, selvom danskere ind imellem ønsker det. Men på seminariet undervises i dansk - stadigt mere selvom der som ventet ikke kommer meget ud af det.  
Lægen Lindorf en af dem der ønskede undervisn. givet
- s.3. udelukkende på dansk - fik selv chancen og opgav efter mindre end et år - aldeles kureret.  
God vinter for Kl. Grldr har også haft god vinter selvom den var lige så kold som sidste katastrofevinter, men roligere.  
Men tragedie ved umanaq da 10 dør af at have spist fordærvet kød.  
Glad for at møde Spindler der nu pga is har måttet vente 7 uger ved Nhut.

Godthaab 31/8 1864 til Starick

7.642

2 ns

- s.1. Beklager, at det er blevet så sent; har i foråret sendt de hidtil oversatte dele af Pauli breve. Har modtaget to breve i år og et sidste år fra Starick. Længere redegørelse for herværende - næsten alle døde - slægtninge til Matthæus ved Fthal. Gamle Sara er "krankenflegerin bei der colonie...Bei mir kivfartorport sie, wenn's was gibt." Kommenterer Staricks "böse reise" med skibsgods fra Jhåb t Fthal sidste år, hvoraf han forhåbentlig har lært aldrig at tage på rejse uden komplet sæt skiftetøj. Kl. mangler angivelse af deres havn for så kan han ikke rigtig forestille sig det. - Kommenterer Mr. Taylors "spekulation auf die ostländer (od. auf den geldbeutel seiner landesleute)".  
Utrligt som handelen blomstrer ved Pamialluk - nøjes de med at sælge hvad de har til overs? Har de tøj og både? Hvortil bruges pengene? Af forsk bemærkninger slutter Kl. at velstanden i Fthal er faldet de sidste 20 år så der nu nok er en del piniarnerluttut der sælger også hvad de selv eller deres enker behøvede for at købe de sædv "elendighedsartikler" og dermed må se i øjnene at de mister op til 3/4 af deres nyfødte.  
Kaffen er vel skadelig i overmål, som indtræffer før forfuldblodsfolk som grldr., der ved deres uregelmæssige levevis er mere sårbare end fx byfolk. Kaffen påvirker især maven, hvorfra halvdelen af sygdommene jo stammer. Forklarer også at mange mænd tidligt bliver erhvervsudygtige. Grldr burde nok kun nyde kaffe ved festlige lejligheder. Men den europ. proviant volder nok mere skade end kaffen, fordi den er mindre nærende end kød, ja, sågar end ulke. Den er for grldr som dadler og kokosnødder for europ. Og den efterlader dem i huller ringere end rævehuler.

Ønsket om et forst-skrift derom er allerede opfyldt af Ghb og Fskn - medsendes såvel som et skrift om uopgivelig "gammel skik".

Godthaab 19/8 1865

5.288

1,3 ns

s.1. Fik første vinter ingen traktat udgivet pga papirmangel, og da han næste vinter ville igang fandt han ikke egnet stof for grldr i de tilsendte blade - de er for unaturlige og overspændte.

Fandt så på at lave en kort missionshistorie som utvivlsomt vil interessere også udover brmisspladserne hvorfor oplaget gøres større end planlagt når den trykkes til vinter.

Vil meget gerne have eks af eks. ordbog - har nu Rinks.

De folk labradoreskimoerne misforstået gør til grldr findes også i grl. sagn - torngit - indianerne som esk. altid har levet i fjendskab med.

De sidste 10 års nedgang i Sydgrlds befolkning vil form. kun kunne bremses ved indskrænkning i handelen.

Et første skridt ville være at ophæve de handelsansattes procentindkomster, hvad ghb forstanderskab ikke har kunnet få de andre ftskaber med på at indstille pga procenthavernes vanvittige modstand.

Må slutte.

Godthaab ?? 1866

Stor hast da ordbogen tog al tid lige til Jørgensen medtog den med sidste skib for at få den trykt i et mindre oplag så fejl kan rettes.

Pga ordbogen blev intet trykt i vinter, men det vil nu ske.

Indstillinger fra Ghb og Skt forst-skaber og fra Jhb hvor man dog kun var enige om få ting.

Har set Bluhmes bog med mange rammende bemærkninger men også mange fordrejelser især vedr. missionerne. Rink giver i den danske udg af eventyr og sagn sin forbitrelse luft idet han tilsviner sine modstandere, især missionærerne. Utroligt at man kan være så klog på det jordiske og så tåbelig i åndelige sager.

God vinter men 6 forulykkede. Kl. går det godt.

Har netop modtaget meddelelse om krigen ml. Preussen og Østrig som jo må ramme vore menigh. men herren vil beskytte dem som før.

nûk 8/5 1868 Starick

13.867

3,7 ns

Beklager ikke at have fået brev med første skib som svar på St's interessante brev fra sidste forår. Håber dog på brev igen men har haft meget travlt. Især m. bibeloversættelsen, hvor de forlængst oversatte Jes. Jer. og Hes. igen 3 gange blev gennemgået (alene, m. eleverne



og m. HFJ - m grundtekst og 5 danske og tyske overs.) og fra dec. sat i tryk og er nu midtvejs dermed. Johsevg. i vinter omarbejdet igen. For at få mere fart på har Kl. ansat endnu 2 medhjælpere, så der altid er to til at sætte. Den første er efter 5 år nærmest udlært, og Tûma fra Nhut bliver snart ligeså dygtig, mens den 3. ikke når meget. Tûma blev stokdøv under sygdom for 2 år siden, men er kvik. Men Kl. mangler typer, så man kun kan trykke et halvt ark ad gangen og derfor må sætte de første 4 sider to gange. Regner med at få en god portion af de normalt manglende typer så det kan gå hurtigere - man ved jo ikke hvor lang tid man har til at afdrage sin gæld. Men når man betænker hvor lidt der er nået siden starten i 1855 bliver man svimmel. Vel bliver man dygtigere, men lærer også vanskelighederne bedre at

s.2. kende. Men det går dog fremad - hvad der er færdigt, er færdigt. At grldr efter 150 års mission endnu ikke har bibelen fuldstændig giver Kl ingen ro før det sker. Kort efter starten af arbejdet gik det pludselig op for Kl. hvilken skyld mod grldr man havde pådraget sig ved at de ikke havde fået hele bibelen, inden den sidste wühl(agitations?)periode begyndte. I starten troede jeg 10-12 år ville være nok, men ikke regnet med stigende sværhed, trykket var for lyst og ordbogen lagde beslag på flere år. Den var nødv. for mange, især pga den nye retskrivning, men også for bibeloversættelsen da mange ords præcise betydning endnu var Kl uklar. Imens lå bibelovers. ikke ganske stille, især arbejdet med NT, men 1866-67 skulle sidste halvdel af salmerne gennemgås på sem. hvorfor 89ff blev nyoversat da den gl. var ubrugelig.

s.3. Men forløbne vinter benyttet også til at renskrive ordbogen (var forgæves i Kbhv) samt skulle udarbejde tilhængene, - det må nu ske i sommer selvom hårdt brug for frisk luft. Har også færdigtrykt lille missionsbog, dog endnu uindbundet. Så der er lidt flere opgaver end bekvemt, men heldigvis er helbredet godt.

Vinteren har været nogenlunde - her lidt mangel i fjorden overflod, atammik sult.

Post og aviser - uden særligt nyt. Måske en slags underjordisk gæring i Europa - brændstoffet øges både oven- og nedenfra. Der oprustes - koster penge og liv. Alt til lutring af Kristi kirke - og således også med det som truer os i grld (hvorom Kl. dog ikke har erfaret nærmere). Orkan på de vestindiske øer der er blevet solgt. HFJ rejser igen og tvivlsomt om han vender tilbage. Ordbogen med. Ostenfeld kommer hertil.

- s.1. Skriver selvom postforbindelse nu er usandsynlig efter en sensommer med meget forsinkede skibe pga idelig vestenvind og samtidig sen stori og tidlig vestis. Mariane med varer er nået til Hbg. Flere skibe har opgivet hjemrejsen. Ingen proviant men 20 skibbrudne engelske hvalfangere og mindst endnu et skib vil overvintre i Ghb dvs ialt 40 ekstra på kost uden at have fået proviant.
- s.2. Der bliver indskrænkninger.  
Som svar på sp. om Kraghs bibeloversættelse: Den del som er trykt er bedre end al tidligere bibeloversættelse og for en europ. tankegang tættere på det bibelske sprog og bedre gengivelse af nye bibelske begreber, men meget ugrønlandsk sætningsbygning (især de mange relativsætninger). Resten burde være trykt hvis ikke en ny oversættelse kunne
- s.3. forventes i løbet af ca 10 år.  
Af endnu uudgivne er Jeremias færdigtrykt, Hezekiel påbegyndt.  
Kragh benytter Fabricius's skrivemåde og søgte - m. Kleinschmidt som oversætter dansk-tysk - for 30 år siden Brit. bibelselskab om støtte til udgivelse, men fik afslag pga udfald mod brødremen. og selvros.  
Denne gang har han søgt støtte hos missionærerne og hans projekt burde fremmes, så Kl. er ked af at føle sig nødt til at fraråde det.
- s.4. Det skyldes at Kraghs oversættelse trods alt ikke får hele den gudsordets fylde med som grldr fortjener og som Kl. pga en vis skyldfølelse føler sig forpligtet på at skaffe dem hurtigst muligt - og det kunne dreje sig om økonomisk støtte - som fx det britiske bibelselskab næppe ville give til to forsk. udgivelser med få års mellemrum. 8/4 1869 efter Guds nåde en meget hård vinter lang med svigtende skibsforbindelser. Alt vel bortset fra dødsfald v. Umanaq.

Godthaab 22/5 1870

9.733

2,5 ns

- s.1. Har selv skrevet til London om bibeloversættelsen og bl.a. fortalt at færdigt oversatte skrifter trykkes i 100 eks. og rundsendes i Grld. til orientering og korrektion. Derimod synes Riechels forslag om allerede nu at lade de oversatte skrifter udkomme i en endelig udgave uklogt da det kunne støde visse kredse og true hovedformålet med den nye oversættelse: at blive anerkendt i begge missioner og dermed fjerne usikkerheden om selv centrale udtryk. Og prøvetryk af nt-skrifter har man afholdt sig fra for ikke for tidligt med en endnu ikke fejlfri oversættelse at skabe uro om den folk er fortrolig med -
- s.2. eller give den modstanderne i hænde.

NT er i det store og hele bedre oversat, kun i enkeltheder og hvad den dybere forståelse af evg angår er der mangler.

I Dmk har hverken bibelselsk., DMS el. regering besluttet sig for hvilken oversættelse de vil trykke - især bibelselsk. i vildrede pga de kompetentes uenighed. Forsøger med brev at oplyse Kalkar.

Herren synes at ville støtte projektet, og han vil da lade hele bibelen udkomme i eet bind, fælles for alle. Derfor bedst at vente.

Har meddelt London at det er tvivlsomt om det vil lykkes at skaffe dækning for alle trykningsudgifter i Dmk, specielt til korrekturlæsning.

Shawe medd. at brit. bibelselsk. formentlig godt vil stille Kraghs oversættelse til rådighed for Kl,

s.3. der meget gerne så det hvis Kragh var indforstået. Ordbogens første del nu form. færdig hvorpå anden del "registeret" skal udarbejdes.

Uklar på hvordan den kan skaffes bl.a. fordi missionssekretærstillingen er nedlagt.

Modtog sidste år Erdmanns labrador-ordbog og iår et bind af gt-oversættelsen, men mangler endnu enkelte skrifter, form. endnu uoversatte.

Har iår udgivet endnu en lille traktat med missionsfortællinger.

Næste år fortsættes forhåbentlig bibeltrykningen. Sidste efterår blev profeterne færdig og nu rundsendt//

s.4. dog ikke til Sydgrld pga manglende forbindelser. Først nu er det blevet skibstid.

Jørgensen kommer desværre ikke tilbage pga hustrus svagelighed. Wiberg rejser nu og så kommer Balle fra Nordgrld.

Godthaab 25/6 1871

9.829 2,3 ns

s.1. Glad for enighed om at hele bibelen trykkes samtidig.

Om trykt og utrykt af Kraghs oversættelse (gentagelse)

I bibelselskabets 1869-beretning har HFJ og 3 miss. anbefalet trykning af de manglende dele og heri er Kl nu enig og har oversat del af skrivelsen for Shawe - hellere

s.2. det end at trykke en del af den nye oversættelse, der vil kunne drage nytte af Kraghs overs., også derved at den indbyrdes spænding forsvandt. Så betyder det mindre om brit. bibelselskab evt. nødtigt giver tilskud to gange. Dansk financiering vil måske klare det, selvom der vil

s.3 blive sparet på udstyr og korrektur. Men til sin tid vil Han hvem sølv og guld tilhører nok vide råd.

Ejendommeligt at Jäschke i Tibet er kommet til samme resultat at det er afg. at få så præcis en bibelovers. som mulig - lige så vigtigt i et systematisk udviklet

hedenskab som på en gl. missionsmark som Grld hvor også den nyere tids ukristelige bevægelser dukker op. DMS har sikkert bestilt parti af Kls grammatik fordi den var uopdrivelig i Dmk.

Ikke nødv. at sende materiale til udg. af nye traktater for Kl. kan sagtens finde det i tilsendte missions skrifter

- s.4. Den nye ordbog er færdig og skulle ankomme med næste skib.

Sært nok næsten intet læsestof til Nhut og Lfels med første skib - til Kl. kun en beskr. af forrige års krig - nu på vej til Umq.

Taknemmelig for godt samarbejde med Balle om bibelovers., da han hørte til den tidl. opposition og der ml. dem i det mindre væsentlige består en del forskelle (Balle er nemlig grundtvigianer).

Spændt på nye efterretninger bl.a. om revolutionen i Frankrig, og især om dens positive betydning for gudsriget.

Godthaab 1/9 1872

5.846

1½ ns

- s.1. Ekstra skibsanløb muliggør et brev.

Var kommet meget bagud med sit arbejde i vinter og måtte derfor søge det indhentet i sommerens løb.

Bibeloversættelsen kun skredet langsomt fremad, men dog fremad.

Meget glad for meget venligt brev fra Kragh hvormed deres gode forhold genoprettedes. I mange år syntes Kragh at være

- s.2. ham meget ilde stemt hvilket plagede Kl. der anså ham for at være forarbejder i bibeloversættelsesarb. Han havde længe været hans hovedmodstander, hvorfor modstanden nu måtte være uden holdepunkt - så meget mere som en tidl. modstander Th. Sørensen, nu er helt omvendt. Der er dog fortsat modstand mod oversættelsen - fra Balle - dog kun mod enkelte udtryk, og selvom en del er misforstået er andet velbegrundet, således at denne modstand ikke hemmer, men fremmer

- s.3. Kunne Erdmann der nu kommer til Europa som pensionist (el. evt en anden missionær) overlade Kl. sit eks. af labradorgrammatiken - det ville være en hjælp i korr. med Bourquin.

Har lært Skram at kende på falderebet \_ glad derfor idet derved modstanden mindskes.

Glad for at UACs "åbne brev" finder støtte hos mange - udtryk for at man lader petitessestridighederne falde og står sammen mod den overmodige fjende.

Godthaab 4/8 1873

9.433

2,2 ns

- s.1. Denne gang hastesvar efter sidste skibsafgang, fordi det lå usædvanlig tungt med at få vinterarbejdet færdigt. Det

skete først midt i juni og krævede grundig afslapning - på 5 ugers rejse sydpå incl. 2 dejlige uger i Lfels, hvor bl.a. det nye tårn blev opsat.

Enig i at kommissionsplanerne nok er for vidtløftige og især europæiske, hvilket nok kan blive til skade. Men med den sammensætning kunne det næppe være anderledes og man må undres over at så meget trods alt blev nået. Praksis vil snart vise fx om det obligatoriske danmarksoophold virkelig bliver til skade som Kl. har advaret om. Det første forsøg

- s.2. med en meget rost nordgrl. kateket synes slået fejl efter et år - for kateketen vil hjem, men bispen vil endnu ikke ordinere. I Jørgensens tid har man herfra hele tiden anset europaophold for unødv. for ordination. Men modparten kræver europ. dygtighed - som man ikke opnår, men tilmed mister sin grønlandske.

Tvivlsomt om hjælperskolerne i Nhut og Lnau vil kunne forenes i Lnau, for erfaringen - allerede fra 1849 - viser at forældrene ikke vil lade deres børn rejse så langt - nu end ikke fra Lfels til Nhut. Og handel og præster vil ikke være så villige til at medtage elever som til de danske seminarier. Overhovedet er den danske missions grønlændere meget mere omrejsende og vant til at giftes udenogs.

- s.3. Kl. har assisteret med at gennemse prædikener til ny prædikensamling, hvortil man næppe vil kunne hente bidrag fra den eskimoiske prædikenbog - dertil er det åndelige livs udvikling for forskellig.

Det må have været en overraskelse at høre ønsket om nyt hus ved Nhut. Kl. selv medansvarlig ved både at fraråde reparation af det gl hus og ved delagtighed i den nye tegning. Huset 20 fod længere end det gamle, men til gengæld ingen fløjbygning.

Skal brødremissionen - som ønskeligt - fortsætte, er nybyggeri uomgængelig, selvom beslutning nok bør vente til

- s.4. konsekvenserne for brødremissionen af forrige års kommission er kendte. I givet fald bør særligt skib lejes til fragt, da fragt med handelens skibe vil være vanskelig.

Godthaab 18/9 1874

7.146

2 ns

- s.1. Har udskudt brevbesv. så længe at det nu bliver i al hast.

Vedr. nybyggeri i Nhut synes de fortræffeligt ændrede planer let gennemførlige da sydøstende (Kl's værelse det bageste) og bagside ikke behøver at udskiftes og sydøstenden derfor kan bebos under renoveringen.

Når Kl. sidste år anbefalede en udskydelse m henv t kommissionsbetænkningen af 1872 skyldtes det

- bekymring i Nhut for at bemærkningen i §1 om at brødremenighederne skulle aflægge rapport til og
- s.2. rette sig efter pålæg fra kirke- og skoleledelsen, skulle kunne medføre at brødremiss. helt ville opgive Grld hvis kravene blev for vidtgående (til sorg for mange og vel også et tab for landet selvom menighederne ikke udmærker sig sammenlignet med de andre). Ved nærmere eftertanke en unødigt bekymring.  
Kirke- og skoleledelse er ikke handelsdirektionen men kultusministeriet, hvor HFJørgensen synes at blive tilforordnet rådgiver.  
Iøvrigt endnu ikke gjort anstalter til lovgivning selvom HFJ-brev synes at antyde at det vil ske.  
Overkateketen fra Nordgrld er i år ordineret og vendt
- s.3. tilbage til upernivik.  
Men forsøget vil vist ikke blive gentaget, hvorimod et par unge, hvoraf en fra seminariet, synes bestemt til at skulle ud en tid, dog ikke for derpå at blive ordineret.  
Man er igang med trykningen af endnu et bind af bibeloversættelsen (GT's poetiske bøger), men hvad derpå skal trykkes er endnu uvist.  
Kragh har sendt manuskriptet til de utrykte skrifter.  
Balle regner med næste år med permission og vil form. blive afløst af en af præsterne i Sydgrld.  
Hils venligst L.T.Reichel som Kl desværre endnu ikke har noget at sende - men derimod 3 ubesvarede breve.

Godthaab 13/9 1875

17.126

4½ ns

- s.1. Svarer først efter 4 mdr, men ville godt have haft endnu bedre tid til at besvare det gentagne spørgsmål om årsagen til forfaldet i Nhut-menigheden.  
Kl. har overvejet sp. hele sommeren, især da han under rejse i omegnen måtte ligge stille nogle dage pga regn.  
1. Ikke kun Nhut, men overalt i brødremenigh. (Nhut-hjælperen fx klarer sig fint så årsagen er ikke lokal)  
2. Overalt virker - måske de samme - indre og ydre årsager sammen.
- s.2. Forfaldet større i brødremen. end i den danske mission, idet folketallet falder i førstnævnte men er nu så småt begyndt at stige i sidstnævnte.  
Årsagen skal findes i gamle fejlgreb hvis konsekvenser først i den nyere fristelsestid for alvor bliver synlige.  
Et sådant er at man altid har "hjulpet" meget og bekymret sig om grldrs økonomiske forhold, hvad de danske missionærer ikke har. Det var overladt handelen der i lige grad tog sig af vore grønlændere, som idag er meget mere forlangende end de andre - fordi de er blevet hjulpet for meget - enten med gaver eller lån, hvilket for grldr er det samme.

Selvfølgelig skal de virkelig fattige hjælpes, men når man også hjælper de tilsyneladende fattige, bliver også disse først virkelig fattige,

s.3. dels fordi europæernes gaver, der tidligere mere var landets egne produkter, nu mest består i luksusartikler, der så bliver til behov, dels fordi de der ifølge grønlandsk ret var forpligtede og bedre i stand til at hjælpe afholder sig derfra når europæerne vil klare det. Og nu hvor så mange er fattige og ikke længere kan undvære de europ. luksusartikler, er selv europæernes ringe gaver meget velkomne, fordi modtagerne ikke har andet at spise. Men resultatet er at man begynder at regne dermed og bliver fattigere. Mange før og nu har forstået dette og forsøgt at modvirke det, men uden resultat. Dels modtog man så meget til dette formål, dels ønskede mange missionærer at få noget til uddeling for at hjælpe staklerne og hjælpe folket frem - uden at betænke at sådanne unaturlige bestræbelser

s.4. resulterer i det modsatte.

Den naturlige fattighjælp består i at familie og stedets befolkning holder sammen, husforældre sørger også for familiens enker og forældreløse, unge lyder ældre og vænnes af dem til erhverv osv. Sker det i kristelig ånd hindres armoden. Men holder erhververen sit for sig uden tanke på sine enker og forældreløse, eller hvis disse i st.f. at hjælpe ham om sommeren gør tjeneste hos europæerne, og de unge ikke opdrages, så er fattigdommen der - og børnene betaler prisen.

I Nhut er sligt almindeligt og vel også spor deraf sydpå. For 40 år siden kendtes fattigdommen og forladede

s.5. familiemedlemmer ikke i Nhut - nu overlever et par stykker fordi grldr. i Ghåb tager sig af dem. Missionærer kan fremme ordentlig fattighjælp, mindre ved gaver end ved et ord i rette tid og ved at undgå at friste folk til at slippe for at forsørge deres enker og forældreløse - og dermed forarmes fordi de mister den dermed af Gud forbundne velsignelse.

Hvilket fører til en analyse af de indre årsager - afvis den ikke på forhånd! Fremfor alt gennemsyres menighederne af en vis usandhed der ytrer sig i traditionelle udtryk (skøger omtales officielt altid som enker og "synd" er

s.6. næsten altid af seksuel art, hvorfor egtl. syndserkendelse hindres) og adfærd (især korfesterne, men også kirketugten, hvor fx udelukkelse af grldr - og tidl. også af nogle missionærer - forstås katolsk som en bod hvorigennem forholdet genoprettes).

s.7. Dertil kommer at man længe har fremstillet brødremissionen som bedre end den danske, hvorfor vore grldr. føler sig bedre end de andre. Især sydpå hvor man var længere fra hinanden. Blandt missionærerne findes forestillingen ikke mere. Men måske er denne forestilling

om at være bedre årsag til den manglende velsignelse over missionen.

Fremdeles: Man har lagt og lægger fortsat for stærk vægt på det følelsesmæssige.

Omtrent i denne retning skal den gamle dybtliggende skade nok findes. Måtte Herren oplyse og lede så brødremissionen også i fremtiden kan udføre den den forbeholdte opgave.

Øvrige sp. må forblive ubesvarede, men helbredet er godt og hukommelsen omend ikke så modtagelig dog usvækket i forh.t. bibeloversættelsen.

Hører at Wolter må opgive sit arbejde - det var vist på tide.

Godthaab 6/9 1876

8.002

2 ns

- s.1. Har i 4 mdr overvejet især forslaget om nedlæggelse af Neuherrnhut som både i og udenfor brødremissionen vil blive forstået som dens opgivelse af fortsat at bekæmpe forfaldet - lige bortset fra på isolerede steder. Umuligt at se nogen fordel af nedlæggelsen der kan opveje dette negative signal. Hvad skulle være vundet ved at beboerne fulgte
- s.2. missionærerne til et andet sted? Familier har ganske vist rettet sig ved at flytte til bopladser - uden europæere. De sidste 100 år har man beklaget sig over de nydelsessyge grldr der boede hos europæerne - det har de senere år vist sig at gælde også hvor der kun boede missionærer, fx Lnau, men også umanaq selvom forfaldet er mindre end i Nhut.
- Fremdeles er Nhut-Ghaab (regnes for een bebyggelse) ikke
- s.3. alene den ældste, men gælder også som landets "hovedstad" og er center for de åndelige bevægelser (onde og gode) - i hele landet efter sammenslutningen af de to seminarier. Det vil være slemt for missionen - først missionærerne, siden menighederne - ikke at være repræsenterede her.
- Når koloni-nærheden sidste år ikke blev regnet med som årsag til forfaldet skyldtes det at Kl. især fokuserede på de indre årsager. Men misforholdet mellem erhververe og forbrugere kunne afhjælpes om forældrene i tide holdt børnene til erhverv og flid i st.f. at lade dem blive en byrde for landet - og at sådanne forældre alligevel betragtes som "kære søskende" skader mere end kolonien.
- De europ. storbyer hvor fordærvelsen er størst, er jo dog
- s.4. også centrer for kristen kærlighedsaktivitet - hvorfor ikke i Grld?
- Kl. deler ikke andre brødres opfattelse af at brødremissionens tid i Grld er forbi, men tror at den i den tilstundende frelsestid endnu har en opgave - om den da forstår den. Dertil give Herren nåde og kraft.
- Tag ikke de lidt stærke udtryk ilde op.



Omtalte salmeoversættelse må være Müllers, der har mange meget uheldigt valgte udtryk, men alligevel ikke er ubrugelig - især fordi den kan jævnføres med en forhåbentlig bedre.

Håber at UAC får nåde til at træffe den rette beslutning vedr. Nhut.

Godthaab 12/9 1877

7.326

2 ns

s.1. Igen sent svar.

Glad for Nhut-afgørelsen. Spindler og Riegel har været travlt beskæftigede, men bliver ikke færdige. Også i Ghåb stor travlhed bl.a. med at renovere seminariet, som Kl. har haft meget at gøre med pga af mangel på folk. Heldigvis

s.2. fint vejr.

Med bibelovers. går det langsomt fremad. De poetiske bøger nu færdigtrykt og fordelt over landet (ca 1 pr. 100 personer) til alle missionærer og overalt enkelte grldr. Til vinter måske NT, hvis man når endnu et gennemsyn og der ikke opstår andre trykkeopgaver.

Oversættelsen er gået langsomt de sidste par år med Sørensen der har været syg og overladt mange opgaver til medarbejderne og overhovedet er et uroligt gemyt.

s.3. Nu rejser han t Dmk og Balle kommer igen. Med ham blev der et par aftener ugentligt oversat NT eller problematiske steder i GT. NT tør Kl. ikke være ene om og pga Sørensens sygdom har det hvilet helt imens.

Seminariet - nu det eneste - ændret en del med det formål at kunne sende nogle til Europa med det formål at lade dygtige kateketer ordinere, da det er svært at få danske.

s.4. Udefra et flerårigt pres hvad man her efter forholdene har søgt at opfylde. Men flertallet i kommissionen krævede Danmarksophold som forudsætning for ordination, hvad man herfra protesterede imod uden resultat. Balle havde 3 med og Sørensen medbringer 2 og poræsten i Jhåb en.

Derigennem vil mangan fristelse dukke op i landet, men beslutningen taget efter moden overvejelse og med Guds tilladelse og han vil lade den blive til velsignelse for sine udvalgte. Vi bliver jo ikke uberørt af den fristelse der skal komme over hele jorden, men også her vil der vel findes prøvede og bevarede kristne.

Lichtenfels 8. Juli 1882

1,2 ns

Godthaab 17/9 1882

8.846

2,2 ns

Takker for løftet om erstatning for papiret til jubilæumssalmen til 19.1.83. selvom han ikke havde regnet med det og pressen jo tilhører brødremiss. og forbruget kun var 1/10 af hans normale årsforbrug.

Har med Starik gennemført den ønskede undersøgelse af beboelseshuset og provianthuset i Lfels. Beboelseshuset vil med småreparationer af især køkkenet komme i fin stand.

Kleinschmidts rapport af 8/7 1882 giver de nærmere enkeltheder.

Kögel 1883 juni 2 ns

Kögel 83.09.06. 1 ns

Godthaab 29/9 1883 5.001 1,3 ns

s.1. Takker for 2.udg. af "standard alfabetet". Fik 1.udg. 1855 af Jäschke og gennemarb. den. Dog ikke til brug i grl, der jo allerede et årh. var skriftsprog, mens alfabetet skulle hjælpe "uskrevne sprog". I grldsk havde kun to nye tegn (q og ss) været nødvendig for med de latinske bogstaver at skabe et skriftsporg efter sprogets egen natur. Efter lang

s.2. tids modstand fra europæerne er dette skriftsprog endelig ved at trænge igennem og ændring nu ville i Grønland skabe forvirring og måske mere dybtgående skader, - selvom udlændinge kunne ønske kort skrevet med standardalfabet.

Før SKl havde nordgrønlænder arbejdet i samme retning som han - og alligevel har anerkendelsen taget så lang tid - hvilket skyldes at befolkningen bor så spredt (første breve fra Nordgrld. modtoges 11/9!).

Havde Kl. dog kendt standardalfabetets konsonantinddeling ville hans egen være kommet til at se anderledes ud. Dertil kommer visse fejl i grammatiken. Det har så ført til en del misforståelser i standardalfabetet. Når det alliegevel trods sine mangler er trængt igennem skyldes det vel den forvirring som de forsk. nationaliteter måde at skrive fremmedsprog på afstedkommer.

1884 Einiges vom kirchenzucht 4½ ns

23/7 1884 H.Kögel 35.104 10 ns

s.1. Har på Stariks opfordring i foråret udviklet sine meninger om kirketugten, men vil gerne gøre det igen mere indgående.

1. Hvad er kirketugt i Grld? "Zucht" og "erziehen" hører sammen - altså den opdragelse som udøves af kirken, egtl. den ene almindelige, men pga synden blander særkirkerne ofte noget af deres eget ind i denne opdragelse, hvilket er naturligt, men intet ideal, især hvis den misforstås, som det sker i grld hvor tugten anses som en straf eller bod (pillaat) ikke opdragelse (perorsaat).

2. Ingen tugt er virksom uden i gensidig kærlighed (som den gudd. tugt, men også forældres tugt opleves), men er hjertet dødt må den gensidige kærlighed findes på forhånd om tugten skal være virksom - men elsker missionærerne de udstødte - og omvendt?
- s.2. 3. Hvis flertallet af menighedsmedlemmerne er "døde" (Åb. 3,1), vil en evt. kirketugt lide af indre usandhed som netop i grld. I stedet skal vækkes og styrkes (Åb. 3,2) hvad kun er næsten dødt.
4. I en ung menighed som i Grld er det afgørende at evt. kirketugt ikke ser den syndige handling isoleret, men som udslag af dens udspring: vantroen. Herimod er der syndet meget i Grld.
5. Hvorfor er vor mission ligeså velsignelsesrig i andre lande som andre missioner, blot ikke i Grønland? Her spores nok påvirkninger, men ikke egtl. frugter. Årsagen må findes i en konflikt ml. en ejendommelighed hos os - og en ejendommelighed i den grldsk tilstand, - i en af en gensidig misforståelse opstået spænding (reibung) ml. europæere og grldr. Betydningen og omfanget heraf først nu gået op for mig.
- s.3. 6. Alle europ. har en tusindårig kristen fortid, heraf halvdelen med en pave over el. v. siden af øvrigheden. Dertil kommer hussiternes kampe der har præget brmen. Grldr har hedenskabet ganske nær. Fortiden er en afg. del af ens personlighed. Alene af denne grund er og forbliver grldr. og europ. to forsk. personligheder, der p.d.a.s. hver især må respekteres.
7. Fremdeles tilskriver europ. ofte folket landets særhed og omv., idet de mener at grldr. af natur er anderledes, - men burde opføre sig som om deres land ikke var Grld. Den fysiske natur har naturligvis afg. indflydelse på alt, også den åndelige habitus. Middelttemperaturen i Grld er 8° lavere end i Europa og det betyder 1. at man må leve af jagt på havets vildt, 2. Kun sælen yder alt man har behov for hvorfor sælfangst er eneste tilstrækkelige erhverv. 3. Konsekvens: små spredte bopladser ved kysten. 4. En tæt bondebeboelses civilisation må forblive fremmed. 5. Fra tidligste ungdom må al "jordisk" tankevirksomhed centreres om sælfangsten som bøndernes om landbruget. 6. Sælfangst stiller frem for alt krav om største selvstændighed. 7. De få msker og sparsomme bytte forpligter bopladsfæller til gensidig hjælpsomhed: dele
- s.4. udbyttet, hjælpe i fare, lydige mod husherren og solidaritet i tilf. af begået forbrydelse. Denne pligtfølelse lutredes for hedenske elementer i den første kristetid pga den bl. missionærer og nydøbte herskende kærlighed og holdt sig til tæt på vor tid, men er nu svækket især pga havesyge. Den grldr der ikke har denne følelse af forpligtethed, er langt fra den naturlige

ordning, som enhver europæer der bidrager til ødelæggelse af denne pligtfølelse (fx ved at belønne redningsmænd), er med til at opløse. 8. Sælfangsten har givet alle grl. mænd fællestræk, især selvstændighedsfølelsen, som er med til at give mændene deres alvorlige væsen. Der er eksempler på at mænd er døde i kampen for at generobre deres selvstændighed. Den nuv. svækkelse af selvstændighedsfølelsen er et stort socialt onde, som man - handel og missionærer - må passe meget på ikke uagtsomt at fremme. - Komplementær dertil er kvinders og børns lattermildhed, der ikke skyldes forkastelig letsindighed, men et let sind - så længe de kan, sorgerne skal nok komme. 9. Et grønlandsk karaktertræk er også den underdanighed de viser europæernes mindste magtytringer. Det skyldes dels naturlig omtanke, men især deres hamitiske

s.5. nedstamning (ja, er beviset derpå). Men også dette i sig selv vel uædle karaktertræk kan nåden adle. Man skal derfor igen passe på ikke at ødelægge det gode. 10. Af grl. kommunisme og nødvendigheden af at hver arbejdsduelig mand fanger følger at ikke-fangere må gøre sig nyttig på anden måde: lave redksbare, både, huse, fiske etc. Selv blinde havde deres funktion. Men samfundet tåler ikke for mange ikke-fangere (hvortil også europ. hører) og europ. må vare sig for ikke at for,ere deres antal - og dermed armoden. 11. En anden følge af den lave middeltemperatur er at penge ikke kan være kapital - udover at man kan erhverve sig europ. luksusartikler derfor (som fx sadeltag på huset) - men grl. kapital er erhvervsdygtighed og dygtige sønner - som for ethvert jagtfolk med samme temperaturforhold. Derfor foretrækkes sønner for døtre. Et hedensk træk. - Man kunne finde flere af den slags særegenheder, der i virkeligheden stammer fra landet. Men nok om det.

8. En tredje rod til misèren er at brmen. i Grld ikke som i Europa er en "lille kirke i kirken", men et kirkesamfund ved siden af et andet. Menighederne her er ikke brødremenigh., men alm. menigheder - og kun missionærerne er medl. af brødremen. - hvad også enkelte grldr kunne have været og også - meget i det små - virket som "lille kirke i kirken". Men det store flertal er helt som de europæiske

s.6. navnekristne, født i vore menigheder, hvorfor optagelse og udelukkelse er en tom form.

9. Når konsekvenserne af ikke at respektere de naturlige forhold i 6-8 bliver så katastrofale skyldes det at der er tale om Guds skaberværk og føring - og miskendelse deraf er altså djævelens værk. Og at de er særligt slemme ses af at de mange falske slutninger har været uudryddelige selvom mange ikke delte dem - hvad kun gav anledning til splid bl. missionærerne.

10. Et forhold miskendes af selv mange yngre brødre: tidens uophørlige fremadskriden - først for nylig er man begyndt at forlade 1770-standpunktet. Det går lige så stærkt her som i Europa. Efter Kls mening er tidens fysiognomi bestemt af kampen mellem de usynlige magter. Men i den kamp må vi deltage - og hvordan gør vi det faktisk?

11. Når kirketugten så hurtig kunne blive et sådant vrangbillede som Kl. oplevede det i Lnau skyldtes det de s.7. nævnte misforståelser - især at man blev ved med at kalde det "kirketugt" selv det slet ikke gjaldt egtl. medlemmer, men de kødets tjenere der forlængst havde givet en god dag i kirken. Yderligere bestyrket ved de mange missionærer - et forhold som fx Rink yderligere fordrejede.

12. Er ovenstående korrekt må man spørge: hvad skal man gøre? Afgørende ikke at forhaste sig for det gavner kun det/n onde. Først må man erkende at forholdene er uholdbare og ikke kan forbedres, men kræver en ny begyndelse. Samtidig med forfaldet i brmenigh. begyndte begyndte handelen at sælge europ. næringsmidler, luksusartikler og brugsgenstande til grldr hvormed den hidtidige kløft ml. europ. og grldr. forsvandt. Og grldr benyttede sig i overmål deraf. Derved åbenbares efterhånden sindets to retninger: de opad sindede viste mådehold i mods. til de nedad sindede. Sporbart allerede 5-6 år efter at tingene var blevet alm. handelsvarer ca 1845. Midt i 1860'erne begyndte de små børn at dø - formentlig børn af dem der selv var vokset op ved ovnvarme og havde drukket kaffe-modermælk. Da blev luksusartiklerne en gru for adskillige som Guds velsignelse hvilede over, mens de andre sank dybere og blev slaver af handelsartiklerne.

s.8. Heraf ser vi hvordan vi skal behandle dem, vi skal pleje. Vi skal være opmærksomme på forskellen - og som Herren selv pleje dem der bærer frugt indvendigfra, de ufrugtbare derimod udefra - rundt om dem - med tålmodighed.

Handler vi som han vil, finder vi også den rette udvej af virvaret og vil kunne mærke det.

I alt	<b><u>183,4 ns</u></b>
Danske breve	41,0
I alt breve	225 ns
Resumé dansk/tysk 15%	35 -
Indledning (tysk el dansk)	25
Noter (tysk el dansk)	40
Dokumenter om SK	10
<b>Bogen i alt</b>	<b><u>335 sider</u></b>

---

<sup>i</sup> De følgende sider er arkiveret sammen med brev af 570724, men har ikke noget hermed at gøre og er heller ikke fremsendt sammen med det, men derimod sammen med et af de øvrige missionærbreve, formentlig Ulbrichts.  
NB. Dennes brev gennemlæses